

Problemy z ograniczaniem skutków powodzi

Roman Konieczny

Biuro d/s Współpracy z Samorządami
Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej

Na ryzyko powodziowe składają się trzy elementy:

Zagrożenie powodziowe – zasięg przewidywanej powodzi

Ekspozycja na zagrożenie – ludzie, obiekty i dobra znajdujące się na zagrożonych terenach

Wrażliwość zagrożonych obiektów na powódź – czy ludzie są ostrzegani, czy budynki są „wodoodporne”, czy ludzie wiedzą co robić przed, w czasie i po powodzi.

Istnieją metody, które pozwalają **zmniejszyć** ryzyko: można zmniejszyć zagrożenie, ograniczyć ekspozycję i zminimalizować wrażliwość.

Metody ograniczające ryzyko

Nadrzędnym **celem** Dyrektywy Powodziowej jest ograniczanie ryzyka powodziowego i zmniejszanie następstw powodzi w państwach Unii Europejskiej. Dążenie do właściwego zarządzania ryzykiem, jakie może stwarzać powódź dla ludzkiego zdrowia, środowiska, działalności gospodarczej i dziedzictwa kulturowego.

Dyrektywa nie narzuca zakresu działań – określa **minimum** wymagane dla wszystkich krajów Unii Europejskiej.

Schemat wdrażania Dyrektywy Powodziowej

Wstępna ocena ryzyka powodziowego

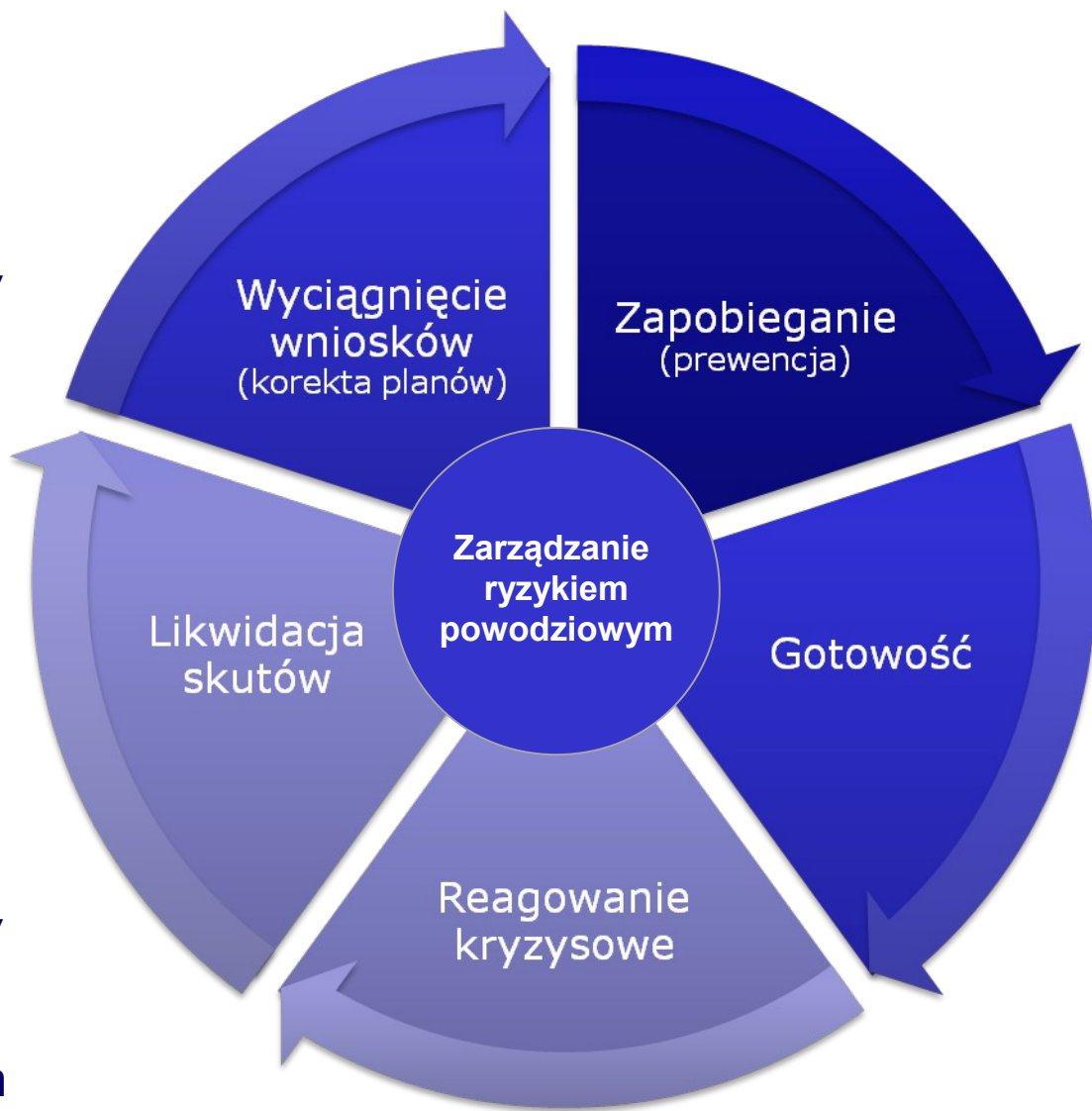
Mapy zagrożenia powodziowego

Mapy ryzyka powodziowego

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym obejmują **wszystkie** aspekty zarządzania ryzykiem powodziowym, kładąc szczególny nacisk na zapobieganie, ochronę i stan należytego przygotowania, w tym prognozowanie powodzi i systemy wczesnego ostrzegania, a także uwzględniając cechy danego dorzecza lub zlewni.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym mogą również obejmować działania na rzecz zrównoważonego zagospodarowania przestrzennego, skuteczniejszą retencję wód oraz kontrolowane zalewanie niektórych obszarów w przypadku wystąpienia powodzi. (rozd. IV, art. 7 par. 3)

Zapora w Dobczycach

Proszówki

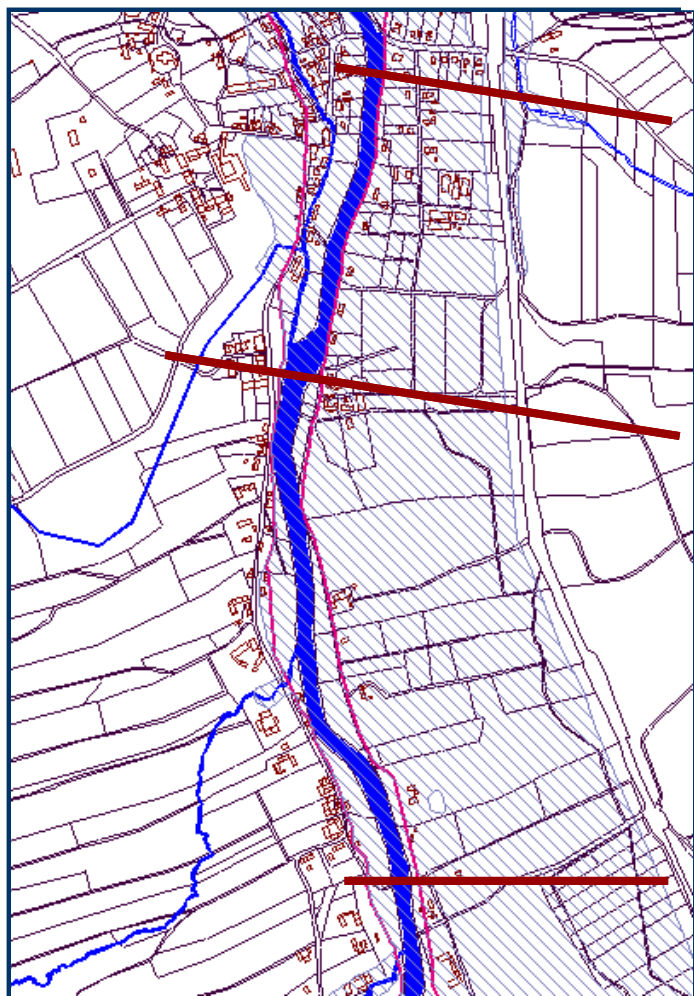
W co wierzymy? W zbiorniki retencyjne i wały

Przypadek zbiornika w Dobczycach

„Zdażyłem tylko dziecko z domu zabrać, jeden samochód odstawić i tyle. Woda zalała wszystko w 20 minut - opowiada. Historie innych mieszkańców wsi Proszówki są podobne. Gdy przyszła woda, wszyscy jeszcze spali. Wzbierająca nagle woda przykrywała stojące na podwórkach auta, traktory, wdzierając się do domów. Ludzie w panice zostawiali cały dobytek i uciekali do krewnych i znajomych. Większość nie zdążyła zabrać cennych rzeczy, ubrań, pamiątek.” (Proszówki, 2010, Gazeta Krakowska)

Według Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej zbiornik Dobczyce obniżył znacznie falę powodziową redukując ilość wody dopływającej do zbiornika z 1400 m³/s, do 600 m³/s zrzuconych poniżej.

Wpływ zbiorników powodziowych Nysy Kłodzkiej na redukcję fali w Gorzanowie

Obliczenia

142.623 **143.248** **144.410**
 przeprowadzone dla dośrodków
 przepływu przy następujących:
 1% 0,3%

Analiza dotyczy wpływu
 wszystkich zbiorników
 jednocześnie

Efekty pracy zbiorników

Kilometr	Q 1%	Q 0,3%
142.623	0,32	0,21
144.410	0,37	0,44
144.498	0,37	0,46

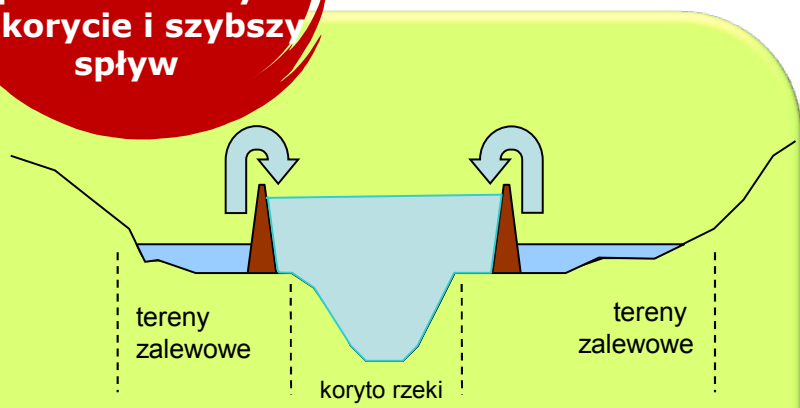
Wały powodziowe

Wały służą do ochrony przed zalaniem mieszkających za nimi ludzi, ich dobytku oraz majątku publicznego. W Polsce jest około 8500 km wałów.

fot. English Wikipedia

wały powodują podniesienie się poziomu wody w korycie i szybszy spływ

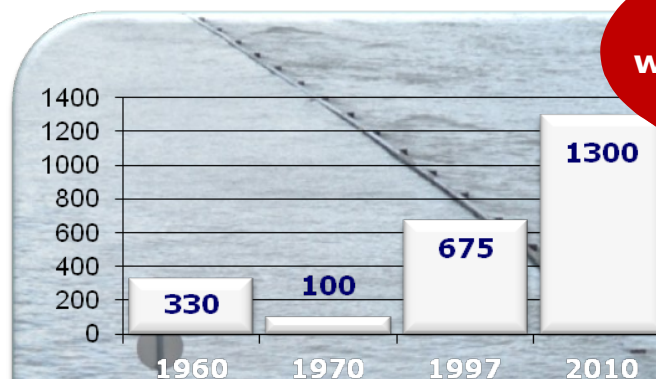

Rozpowszechniony mit

Wały gwarantują bezpieczeństwo ludzi i inwestycji poza wałami.

To nieprawda! Wały dają dużą gwarancję bezpieczeństwa przy małych i średnich powodziach, przy dużych dają nam tylko więcej czasu na ewakuację.

długość uszkodzonych w czasie powodzi wałów w km

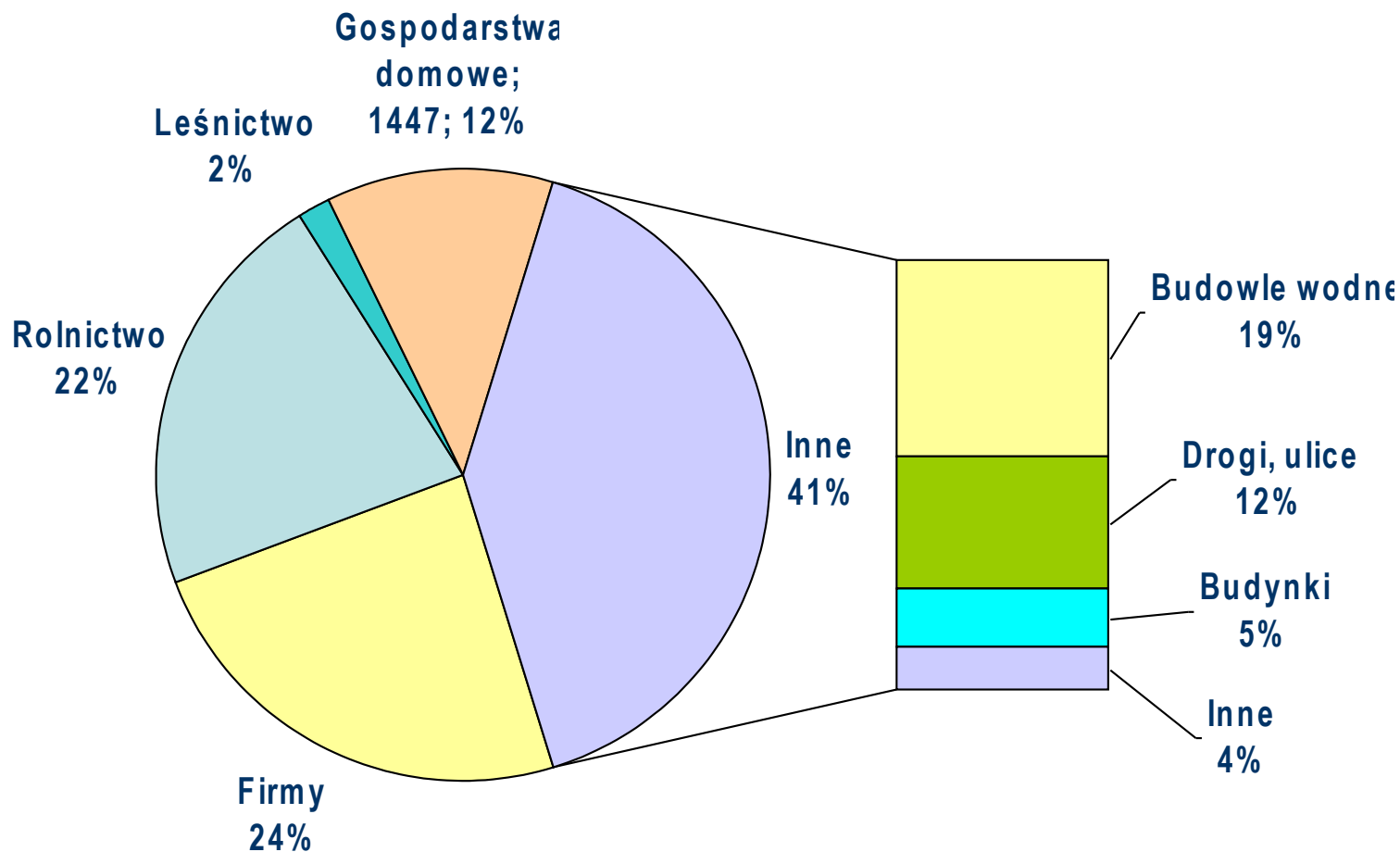
Brak danych o skutkach powodzi

Co wiemy o strukturze strat powodziowych?

Struktura strat powodzi 1997 roku

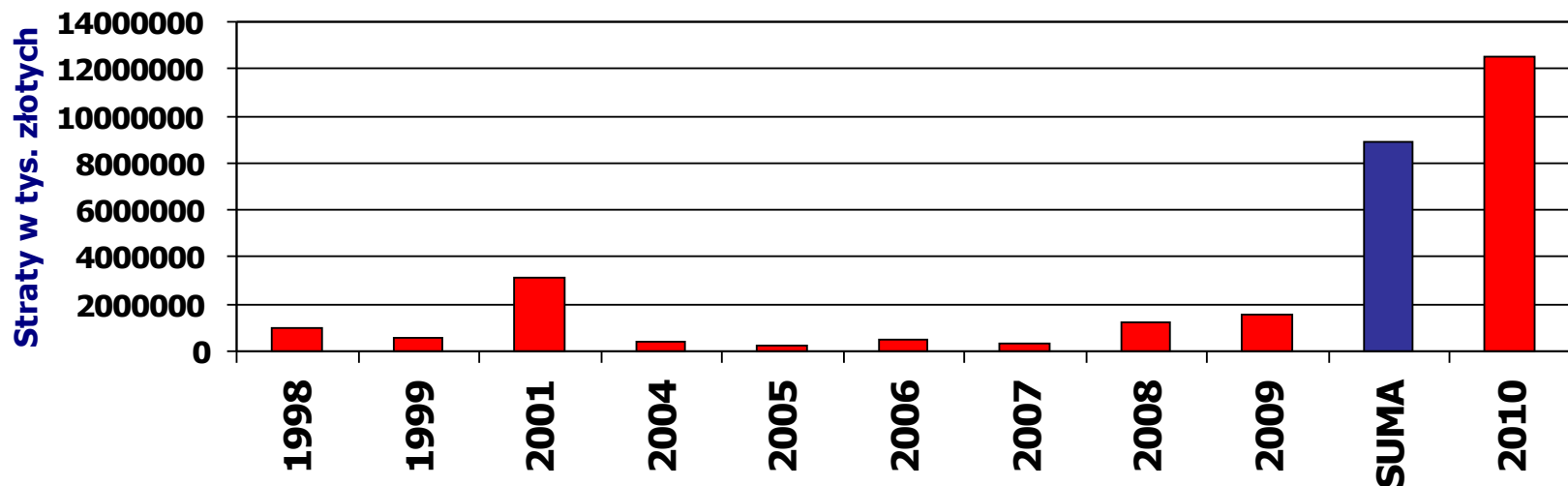
Źródła: Biuletyn Rządowy, badania GUS, 1997 r.

36% wszystkich strat poniesionych w 1997 roku, to straty poniesione przez firmy i gospodarstwa domowe.

Skupianie uwagi na katastrofalnych powodziach.

Wg Munich Re* (największa na świecie agencja reasekuracyjna, specjalizująca się w ocenie ryzyka) zaledwie połowa strat spowodowanych powodziami ma swoje źródła w wylewach wielkich rzek lub katastrofalnych powodzi. Reszta jest spowodowana przez intensywne, a częste opady (nie na tych samych obszarach) i występuje na niewielkich rzekach lub nawet poza nimi (opady w miastach, podtopienia itd.).

Zestawienie strat powodziowych w Polsce w latach 1998 – 2009 (GUS)

*Wolfgang Kron, 2002, Flood risk = hazard x exposure x vulnerability, Flood Defence 2002, Wu et al. (eds.), 2002 Science Press, New York LTD. ISBN 1-880132-54-0

Szkody i straty powodziowe

Straty bezpośrednie mieralne

Uszkodzone lub zniszczone

- drogi
- mieszkania
- mosty
- fabryki
- sklepy
- biblioteki
- oczyszczalnie
- szkoły
- wyposażenie mieszkań
- ....?

Straty pośrednie mieralne

- ograniczenie produkcji
- mniejsze plony
- problemy komunikacyjne
- spadek zarobków
- bankructwa firm
- zanieczyszczenie wody
- bezrobocie
- ....?

Straty niemierzalne

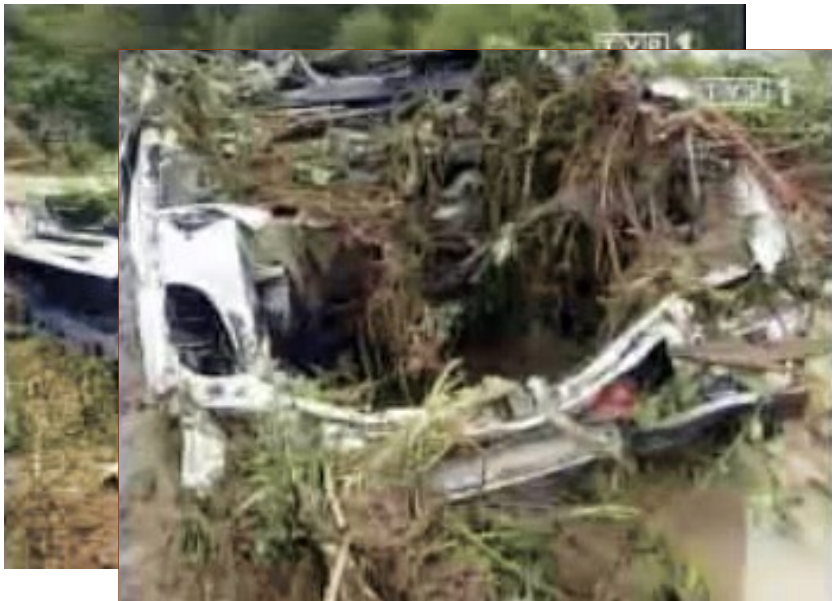

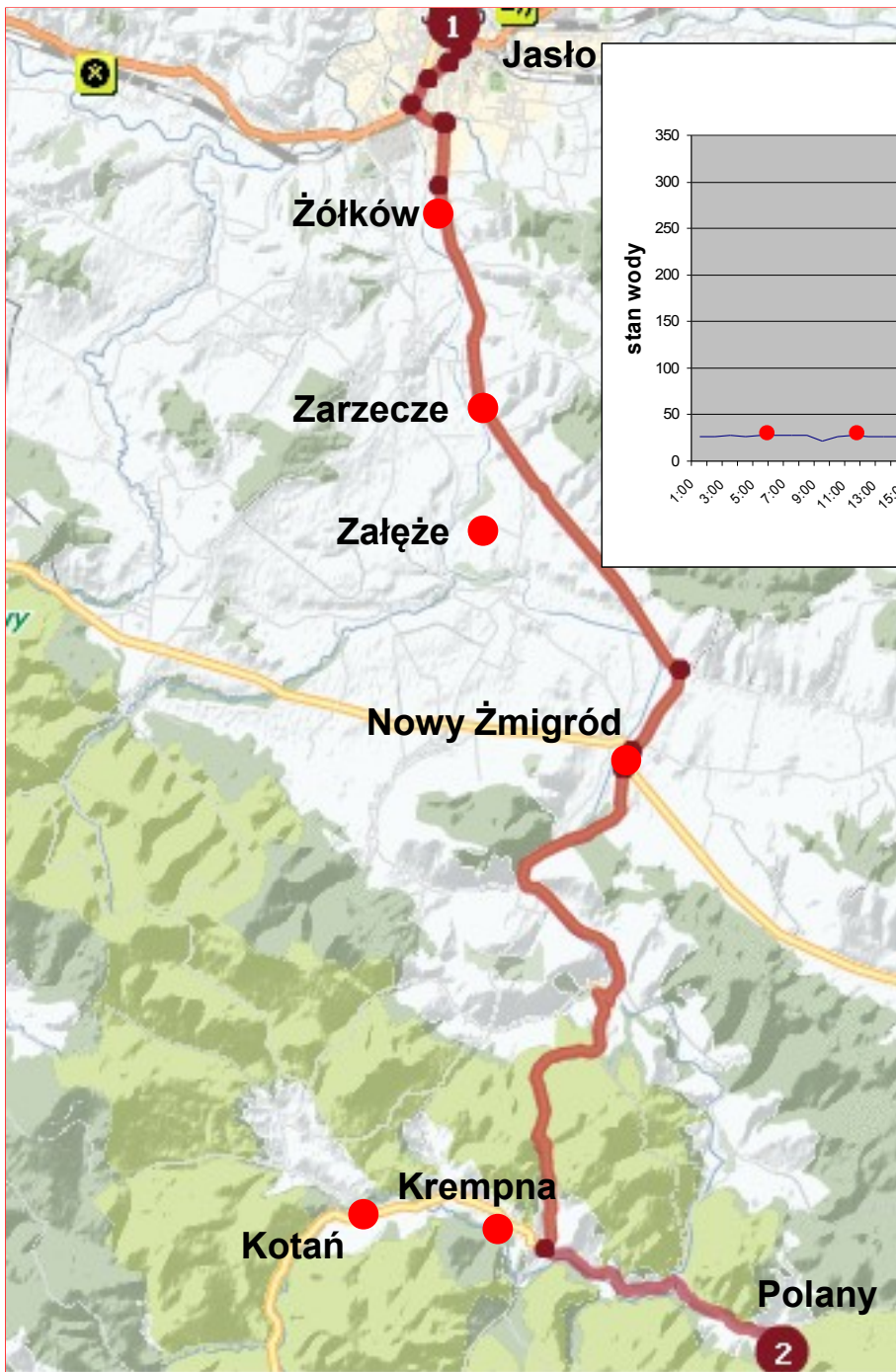
- problemy ze zdrowiem
- utrata pamiętek rodzinnych
- zniszczenia dziedzictwa kulturowego
- problemy psychiczne
- problemy rodzinne
- ....?

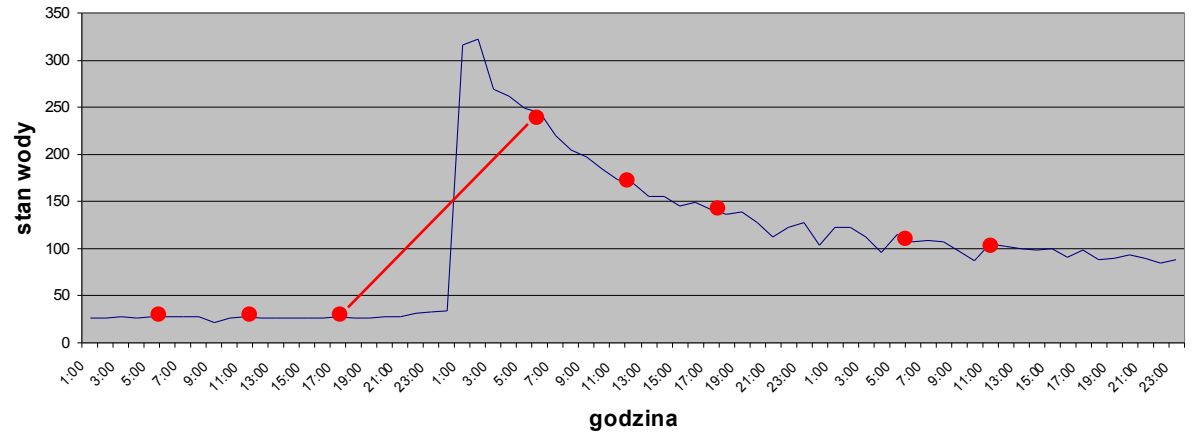
Szybka powódź na potoku Wilsznia (lipiec 2003)

- Silne opady na terenie Beskidu Niskiego od 19.00 w okolicach Olchowca (stacja Krempna – około 55 mm w ciągu 3 godzin)
- Najbardziej intensywny opad trwał w okolicach Olchowca około 30–40 min (mieszkańcy)
- W Olchowcu kulminacja było około godz. 22.00, godzinę później była w Polanach
- Stan wody był bardzo wysoki – w Polanach na słupie oddalonym o ok. 100 m od koryta Wilszni na wys. 3 m nad terenem (mieszkańcy)
- Około 22.00 w Polanach woda porwała samochód z pięcioma pasażerami – nikt się nie uratował.

Hydrogram Żółków 18-20.07.03

Szybka powódź 2003

wypadek śmiertelny w Załężu

Relacja

19 lipca ok. 23.00 para młodych ludzi parkuje samochód na plaży w Załężu: 2 m od drogi, 15 m od brzegu Wisłoki. Około 1,20 woda zaczyna zalewać auto, porywa je i znosi do koryta. Młodzi wydostają się przez okna i próbują się ratować. Udaje się tylko dziewczynie, osłabionego chłopaka porywa nurt. Znaleziono go martwego pod Jasłem.

Powódź na rz. Wielopolka – 2009 (20-25.06)

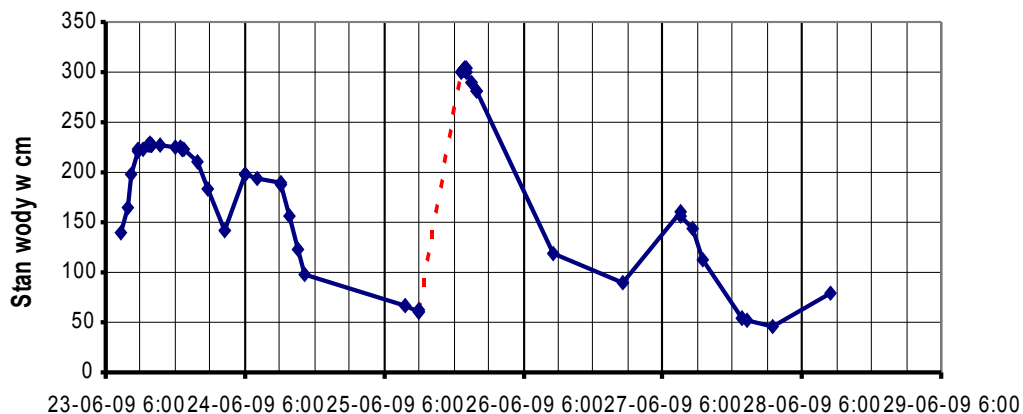
Straty w majątku publicznym

Wielopole – 8 mln

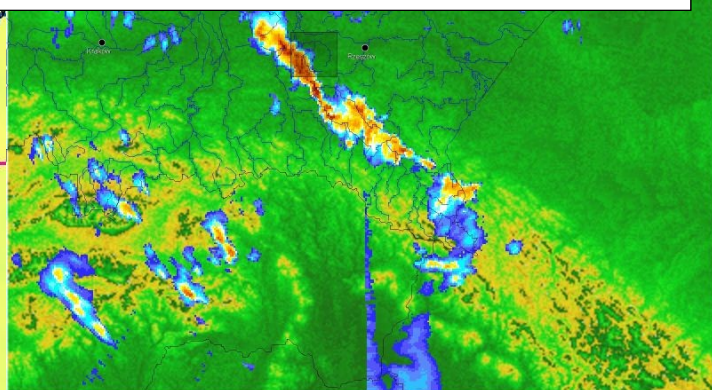
Ropczyce – 18 mln

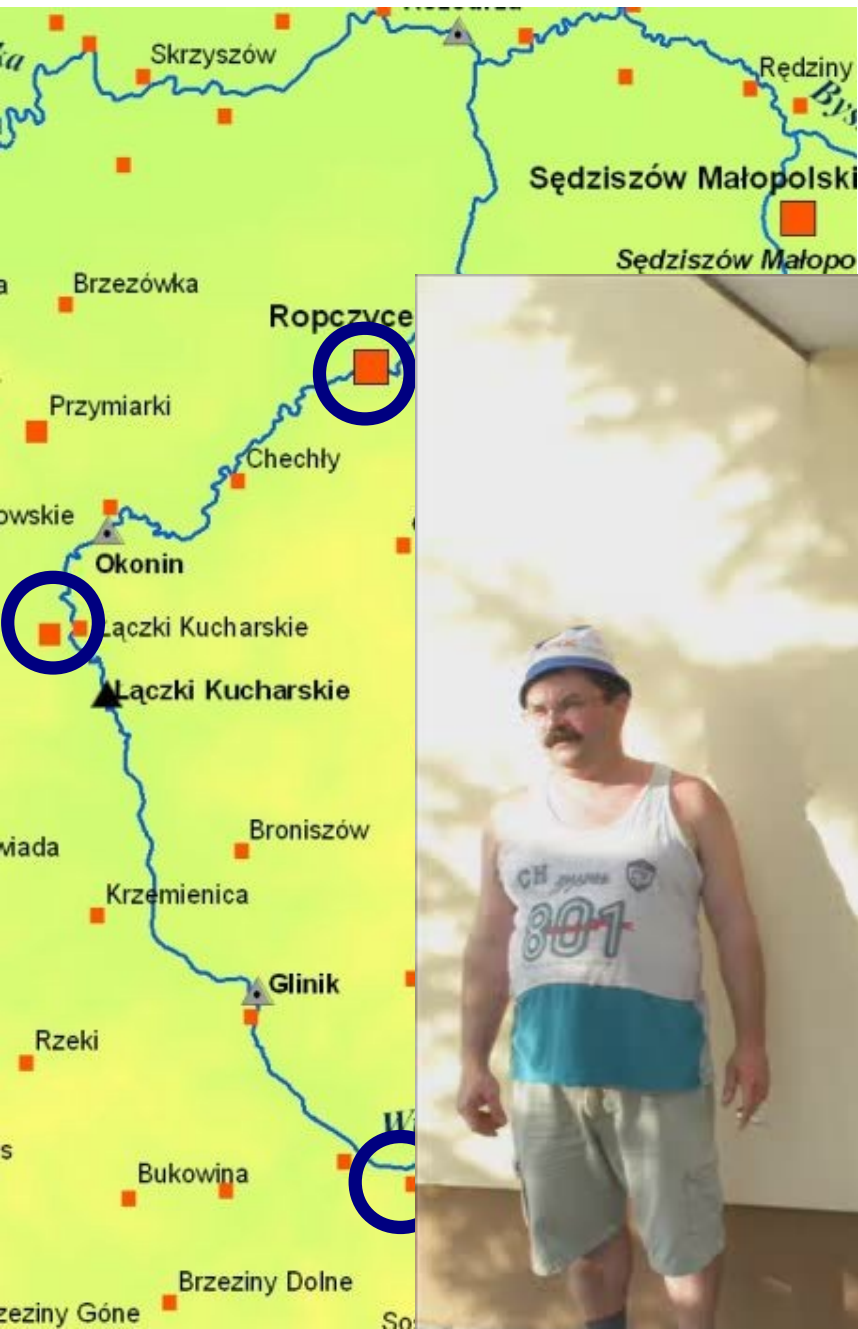
Wielopolka - Łączki Kucharskie (czerwiec)

Czas:

Szkody powodziowe Wielopole Skrzyńskie

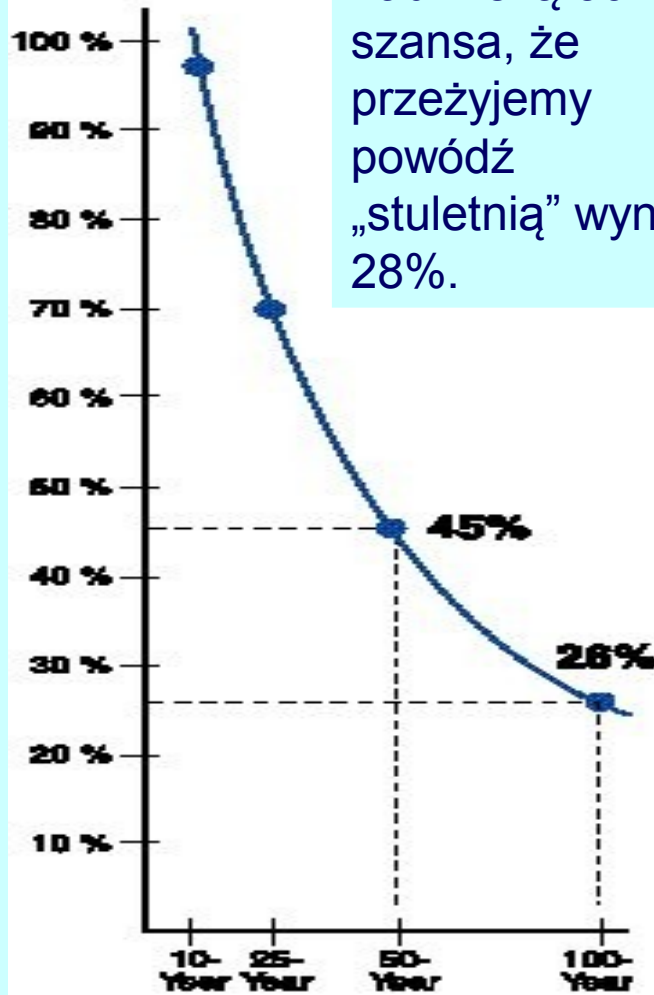
Zagrozenie powodzia o czym warto pamietac

Waly nie chronia przed duzymi powodziami. Sa skuteczne przy malych i srednich powodziach. W czasie powodzi katastrofalnych daja czas na ewakuacje.

Nie tylko duze powodzie (takie jak w 1997 i 2010 r.) sa rujnujace dla gospodarki. Takie zagrozenie stanowa takze powodzie male i srednie, ktore powtarzajac sie kazdego roku daja w krótkim czasie straty rownie duze, jak powodzie katastrofalne.

W najtrudniejszej sytuacji sa ludzie mieszkajacy poza walami. Z jednej strony maja pozorne poczucie bezpieczenstwa, a z drugiej, istniejace systemy ostrzegania nie sa na nich ukierunkowane.

Jeśli mieszkamy nad rzeką 30 lat, szansa, że przeżyjemy powódź „stuletnią” wynosi 28%.

Prawdopodobienstwo wystapienia powodzi w okresie 30 lat

Problemy - podsumowanie

- Przekazywanie skuteczności urządzeń technicznych
- Brak oceny skutków powodzi i działania systemu w Polsce
- Skupianie uwagi na dużych powodziach
- Skupianie uwagi na powodziach rzecznych
- ...

Metody ograniczania skutków powodzi

Trzy strategie ograniczania strat powodziowych

Nowy paradygmat: „ograniczanie skutków powodzi”, a nie „ochrona przed powodzią”

I.
Trzymać powódź
daleko
od ludzi

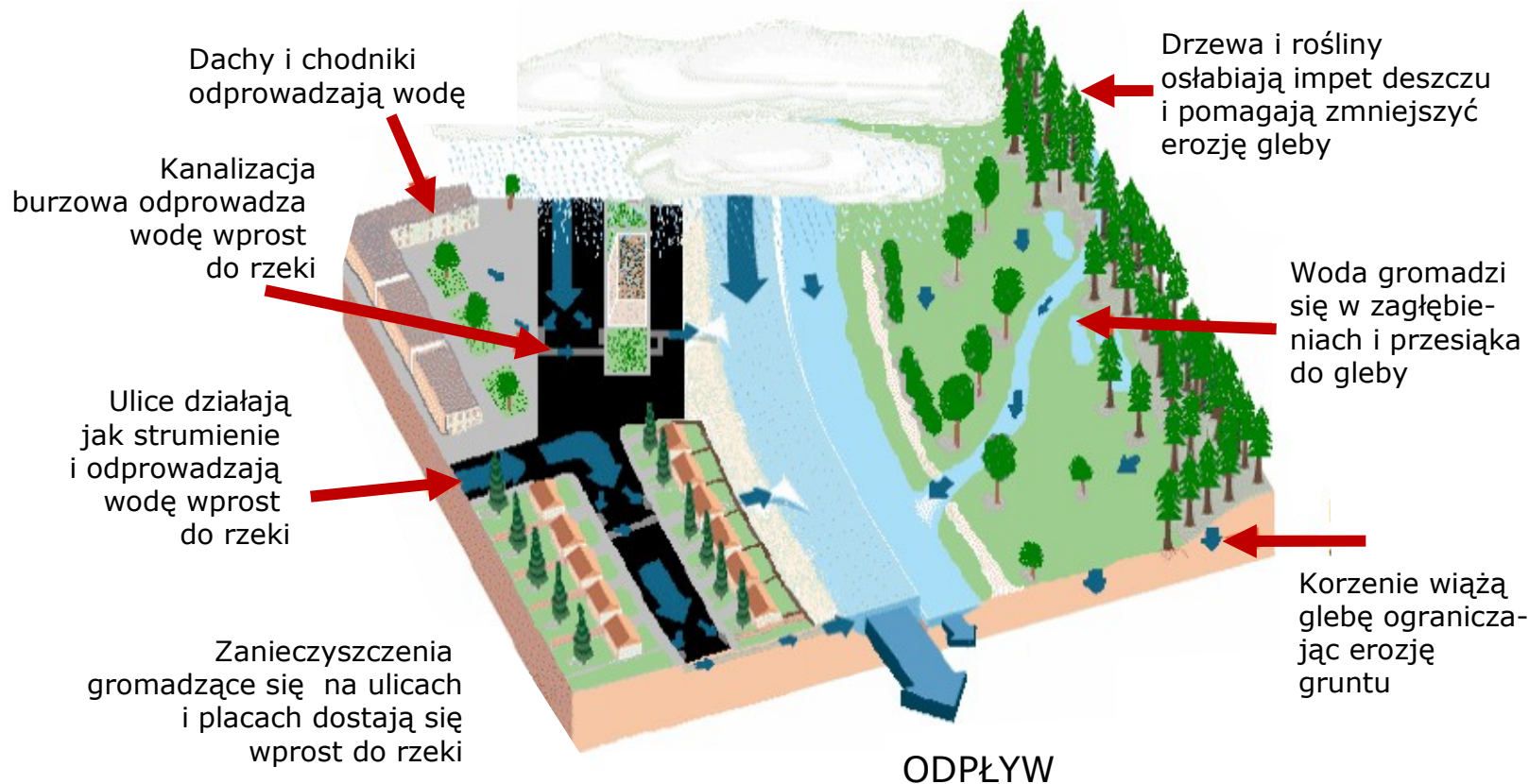
II.
Trzymać ludzi
daleko od powodzi

III.
Nauczyć się
żyć z powodzią

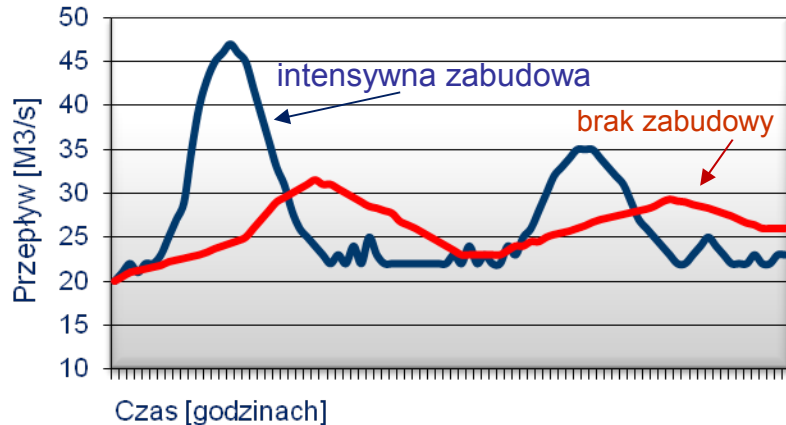
Retencjonowanie wody na terenach zabudowanych i niezabudowanych

Tereny zabudowane
wody opadowe **szybko spływają do rzeki**

Tereny niezabudowane
wody opadowe **są zatrzymywane**

Skutki zagospodarowania i przeciwdziałania

Reakcja zlewni na zagospodarowanie

Przeciwdziałania

- zachowanie terenów zielonych
- dbałość o nieuszczelnianie powierzchni
- pozostawianie oczek wodnych i terenów podmokłych
- wykorzystywanie wód opadowych (np. zielone dachy)
- odprowadzanie wód deszczowych do gleby.

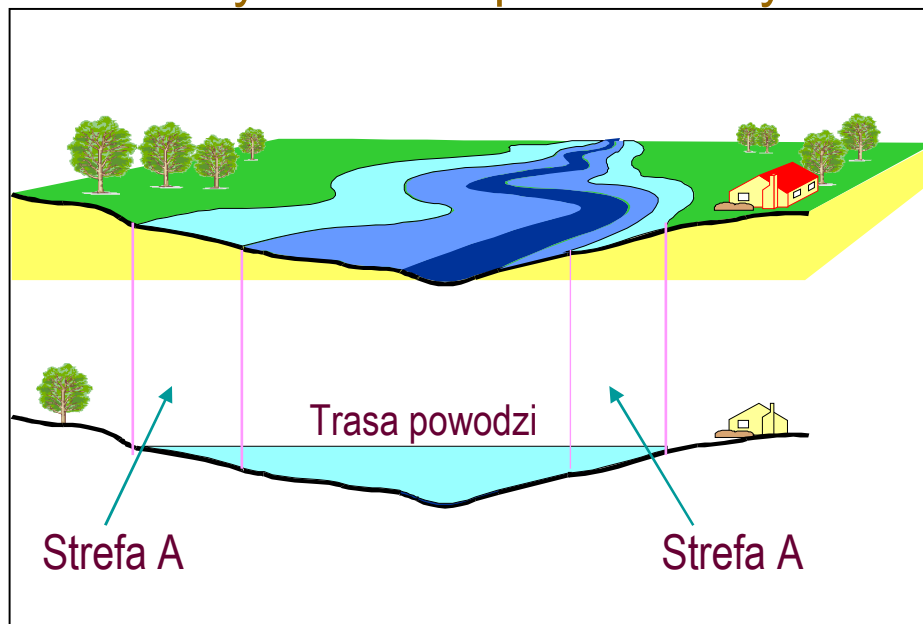

Strategia 2. Trzymać ludzi z daleka od powodzi

Ograniczanie tzw ekspozycji na powodzi

W wielu krajach wprowadza się podział terenów zalewowych na strefy zasięgu powodzi i uruchamia różne mechanizmy ograniczania zabudowy na tych terenach.

Strefy zalewów powodziowych

Trasa powodzi

- Sugestia, by niczego nie budować

Strefa A

- Zakaz budowania obiektów publicznych
- Różne formy ograniczania zabudowy lub wprowadzanie tzw warunkowej zabudowy.

Polska

- Zakaz zabudowy w całej strefie wody 1%
- Praktyczny brak możliwości wdrożenia ograniczeń zabudowy

Strategia 3. Nauczyć się żyć z powodzią

Ograniczanie wrażliwości na powódź

Podstawowe działania:

- **Dowiedz się, czy jesteś zagrożony**
(czy obiekt jest zlokalizowany na terenie zalewowym, jak głęboka może być woda, jak daleko teren wokół też będzie zalany)
- **Przygotuj plan prewencji**
(co i w jaki sposób można zabezpieczyć, jak zabezpieczyć dom, sprzęty, dokumenty, jak przygotować się do powodzi).
- **Dowiedz się kto i w jaki sposób będzie Cię ostrzegał**
(jakie służby i w jaki sposób powiadomią o zagrożeniu, ile będzie czasu na ewakuację, skąd będziemy mieli informację o rozwoju sytuacji, jakie są drogi i miejsca ewakuacji – ludzi, pojazdów, zwierząt ...)
- **Przygotuj plan ewakuacji**
(kogo i gdzie ewakuować - dzieci, rodzinę, lista najcenniejszych rzeczy, które należy ratować, gdzie staną umieszczone, kto co robi i co zabiera z sobą)

Nauczyć się żyć z powodzią

Systemy ostrzeżeń

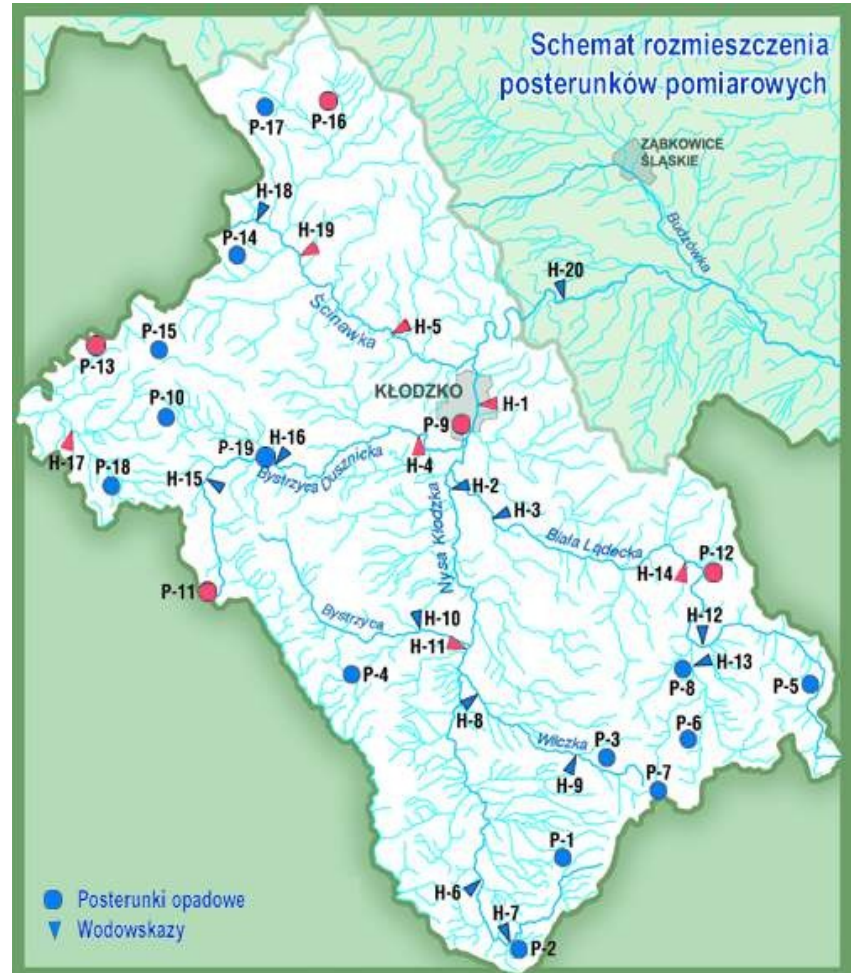
Cechy systemu ostrzegania

Celem systemu ostrzegania powinno być na tyle wczesne powiadomienie zagrożonych mieszkańców o zagrożeniu, by mogli oni podjąć działania dla zabezpieczenia dobytku i ochrony życia i zdrowia.

System powinien składać się z:

- monitoringu sytuacji,
- ustalenia zasięgu przewidywanej powodzi
- ustalenia listy zagrożonych
- powiadomienia zagrożonych
- kontroli reakcji.

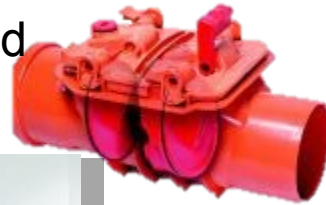
Przykład: system ostrzeżeń powodziowych powiatu kłodzkiego

Prewencja – małe powodzie

Strat nie powodują tylko katastrofalne powodzie, ale również zwykłe podtopienia. Wystarczy, że woda wleje się do domu na głębokość kilkunastu centymetrów, a straty sięgają tysięcy złotych. **Częste przyczyny podtopień:** zasypane rowy wzdłuż dróg i brak zaworów zwrotnych na kanalizacji.

Zawory zwrotne na sieci kanalizacyjnej zabezpieczają przed cofaniem się ścieków i zalaniem domu podczas silnych opadów.

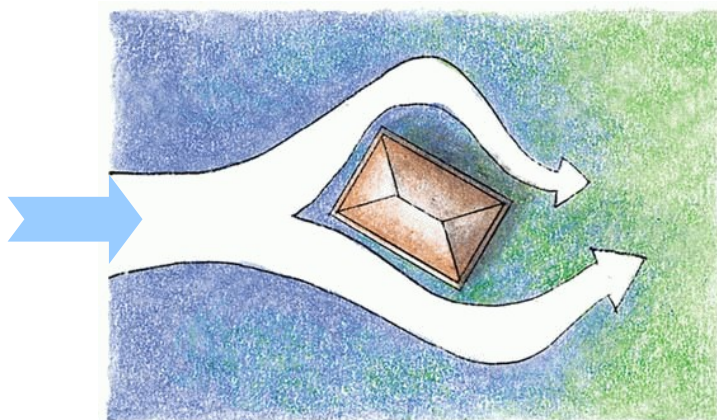
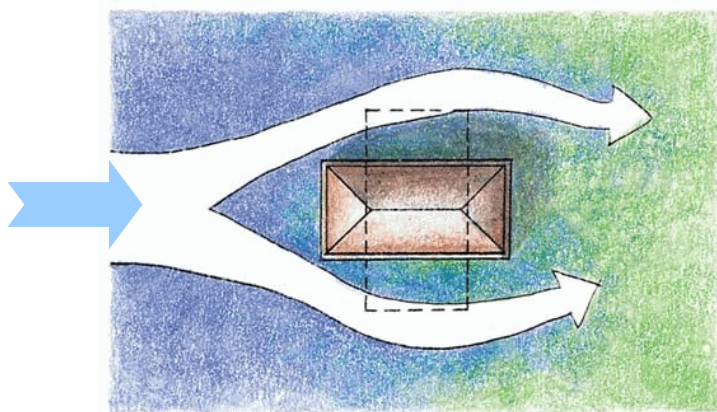
Należy dbać o rowy odprowadzające wodę z okolic posesji. Najczęstsza przyczyna zalania domów, to zbyt mała średnica przepustów pod wjazdem do posesji lub zarastanie i zaśmiecenie rowów.

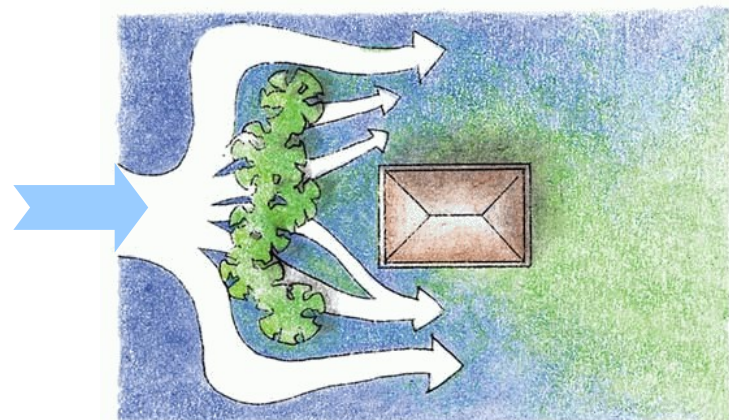
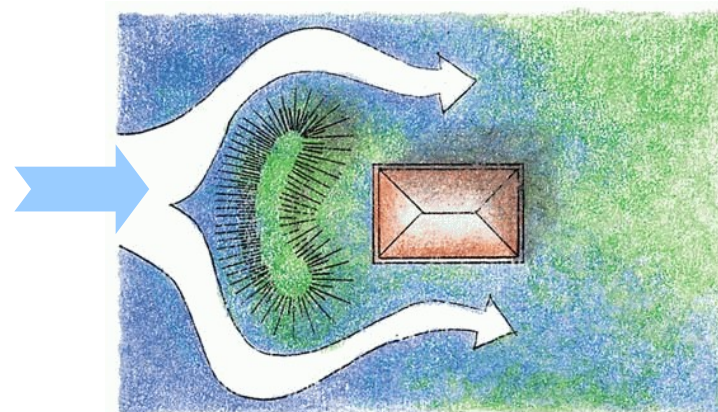
Nauczyć się żyć z powodzią

Usytuowanie domu

Usytuowanie budynku

Osłona budynku

Prewencja - dom

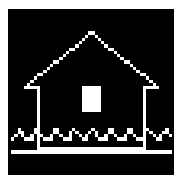
Zabezpieczenie obiektów

Zabezpieczenie
wałem lub ścianką

Podniesienie obiektu
na ścianach (palach)

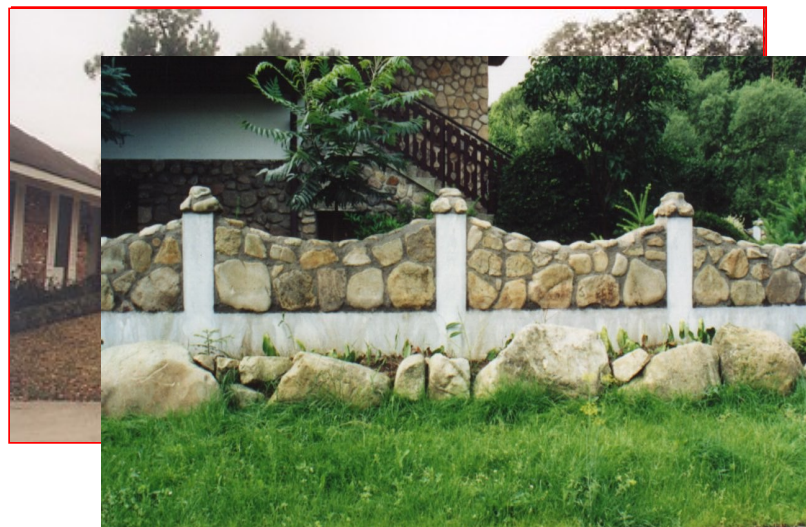
Zabezpieczenie
wnętrza
i wyposażenia

Uszczelnienie obiektu

**Normy budowlane – prawo
nakazuje umieszczanie obiektów
poza zasięgiem powodzi lub
odpowiednie ich przygotowanie.**

Przykłady rozwiązań

Zabezpieczenia – oferta rynku

Obecnie, na świecie firmy komercyjne oferują sporo urządzeń, które ułatwiają zabezpieczenie domu przed zalaniem przez wodę.

Zabezpieczenie drzwi

Urządzenia do zabezpieczenia toalety przed wypływem ścieków

Worki wypełnione granulatem pochłaniającym wodę.

Urządzenie domu

W domu na terenach zalewowych nie należy trzymać ciężkich i cennych rzeczy na parterze, instalacji grzewczej w piwnicy, samochodu w garażu podziemnym...

Ważne dokumenty?
Kosztowności?
Pamiątki rodzinne...?

Przemysław Poloch, olej

Plan zachowania ciągłości działania firmy

Wg danych amerykańskich około 25% firm, które dotknęła powódź nie wraca już na rynek. Niektóre badania brytyjskie są jeszcze bardziej pesymistyczne – mówią o 40%. Warto przygotować plan zachowania ciągłości działania firmy.

Elementy planu

1. Kopie ważnych dokumentów firmowych, dokumentów księgowych, dyski instalacyjne oprogramowania należy trzymać w bezpiecznym miejscu poza firmą,
2. Wiedza i kontakty pracowników, których chwilowa lub stała nieobecność mogłaby ograniczyć działanie firmy powinna być archiwizowana
3. Należy sprawdzić, czy na rynku są urządzenia, które są podstawą działania firmy i sprawdzić, kto je oferuje. Podobnie rzecz ma się z surowcami.
4. Klienci i dostawcy, to podstawa działania firmy. Warto zadbać o ochronę baz danych klientów i dostawców oraz wiedzieć, którzy z klientów są szczególnie wrażliwi na opóźnienia, czy nierytmiczność dostaw naszych wyrobów.

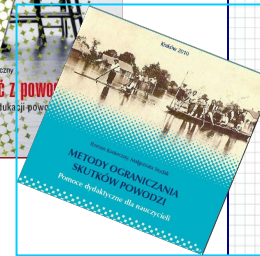
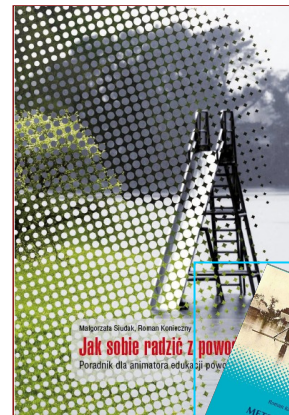

Zagrożone podmioty wymagają wsparcia

Aktywność zagrożonych podmiotów wymaga wsparcia: badaniami, doradztwem, szkoleniami oraz mechanizmami, które będą stymulowały lub nagradzały działania zgodne z oczekiwanymi. Do najważniejszych elementów należą: systemy ostrzegania, edukacja, narzędzia wspierające, np. dostępne powszechnie gwarantowane ubezpieczenia powodziowe oraz strategie krajowe.

Edukacja mieszkańców

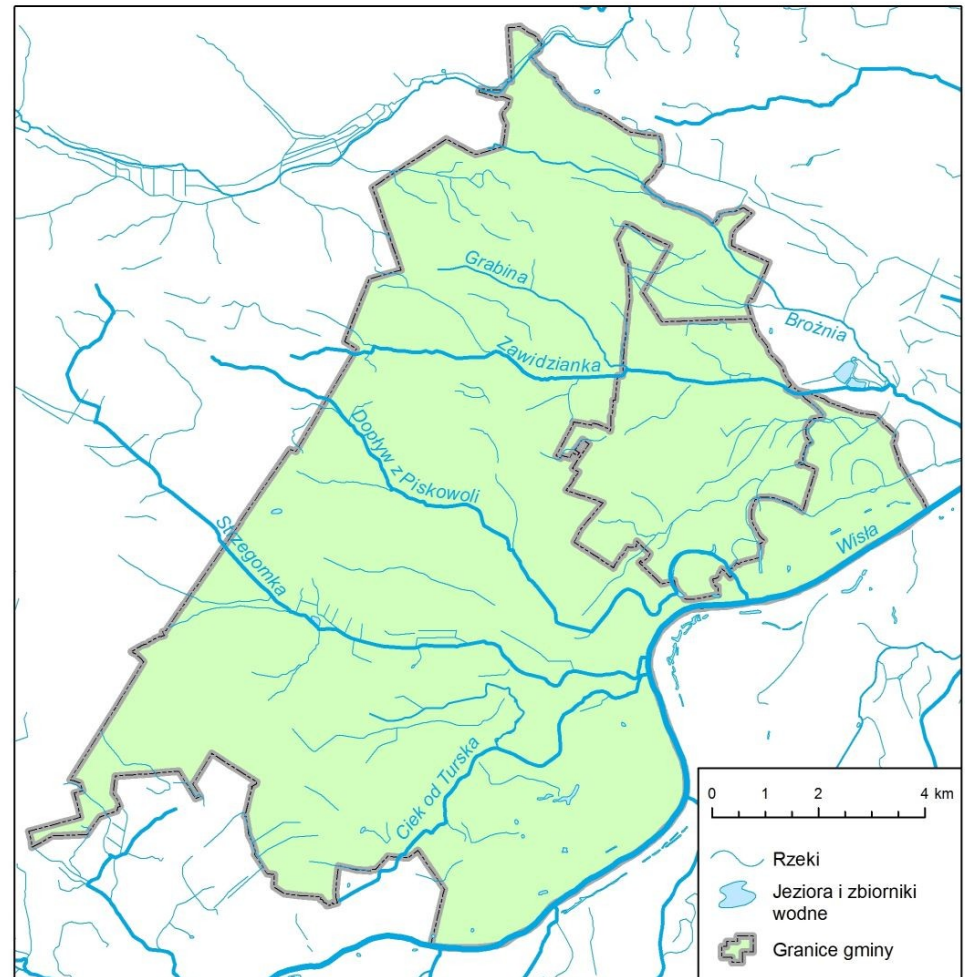
W ramach współpracy Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej oraz Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej przygotowywane są materiały edukacyjne i program edukacji mieszkańców poprzez dzieci. Inne inicjatywy wspierają dotarcie z wiedzą do zagrożonych mieszkańców.

Zagrożenie powodziowe w gminie Osiek

- zagrożenie podtopieniami wynikającymi z gwałtownych zjawisk atmosferycznych na obszarze gminy i w zlewni powyżej
- zagrożenie podtopieniami od wysokiego stanu wody na Wiśle
- zagrożenie zalaniem w przypadku pęknięcia/przelania wału wiślanego.

Główne cele w zakresie ograniczania skutków powodzi

W zakresie przeciwdziałanie wzrostowi zagrożenia powodziowego

- Utrzymanie dobrego stanu infrastruktury technicznej ograniczającej zagrożenie powodziowe: wały, przepusty, przepompownie, melioracje-odwodnienie, stan międzywala
- Ochrona i działania skierowane na rozwój lokalnej retencji, szczególnie w górnej części zlewni.

W zakresie ograniczania zwiększania zabudowy i zagospodarowania obszarów zagrożonych

- Wprowadzenie do planów miejscowych specjalnych warunków budowlanych dla nowych obiektów lokalizowanych na terenach zagrożonych

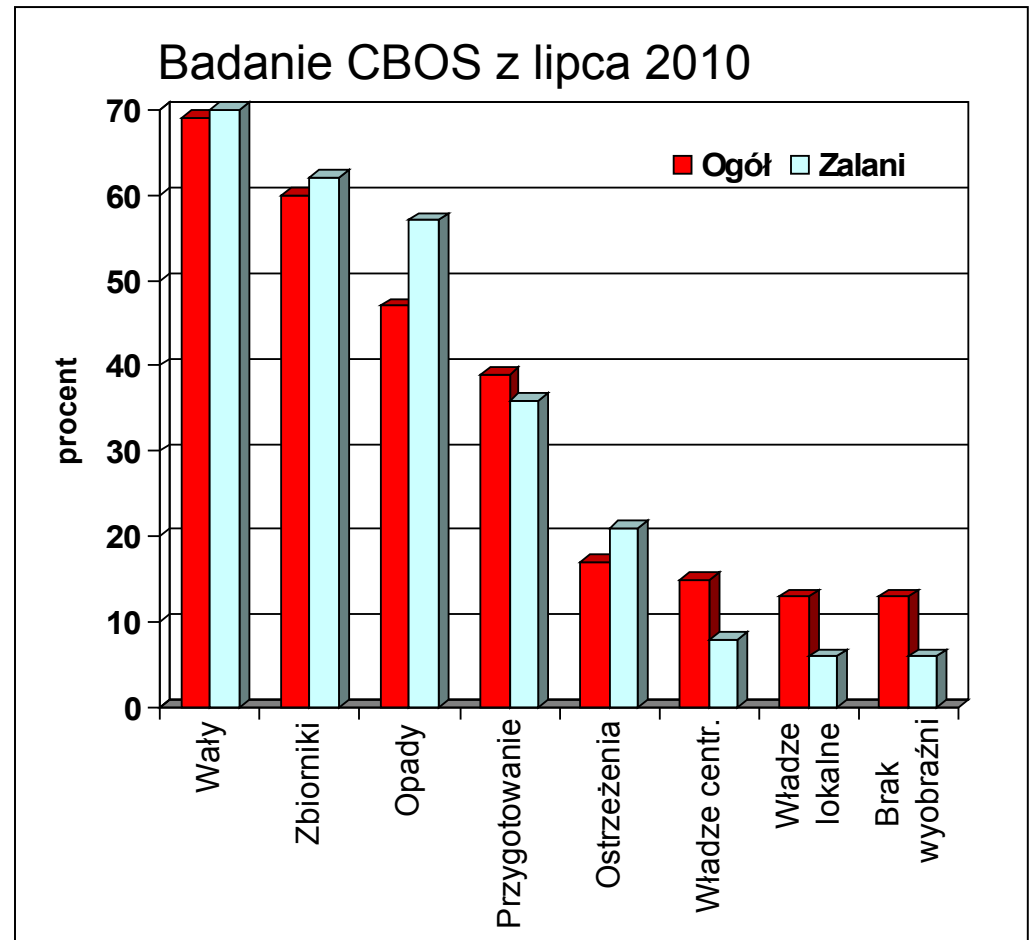
W zakresie zmniejszania wrażliwości na zagrożenie powodziowe

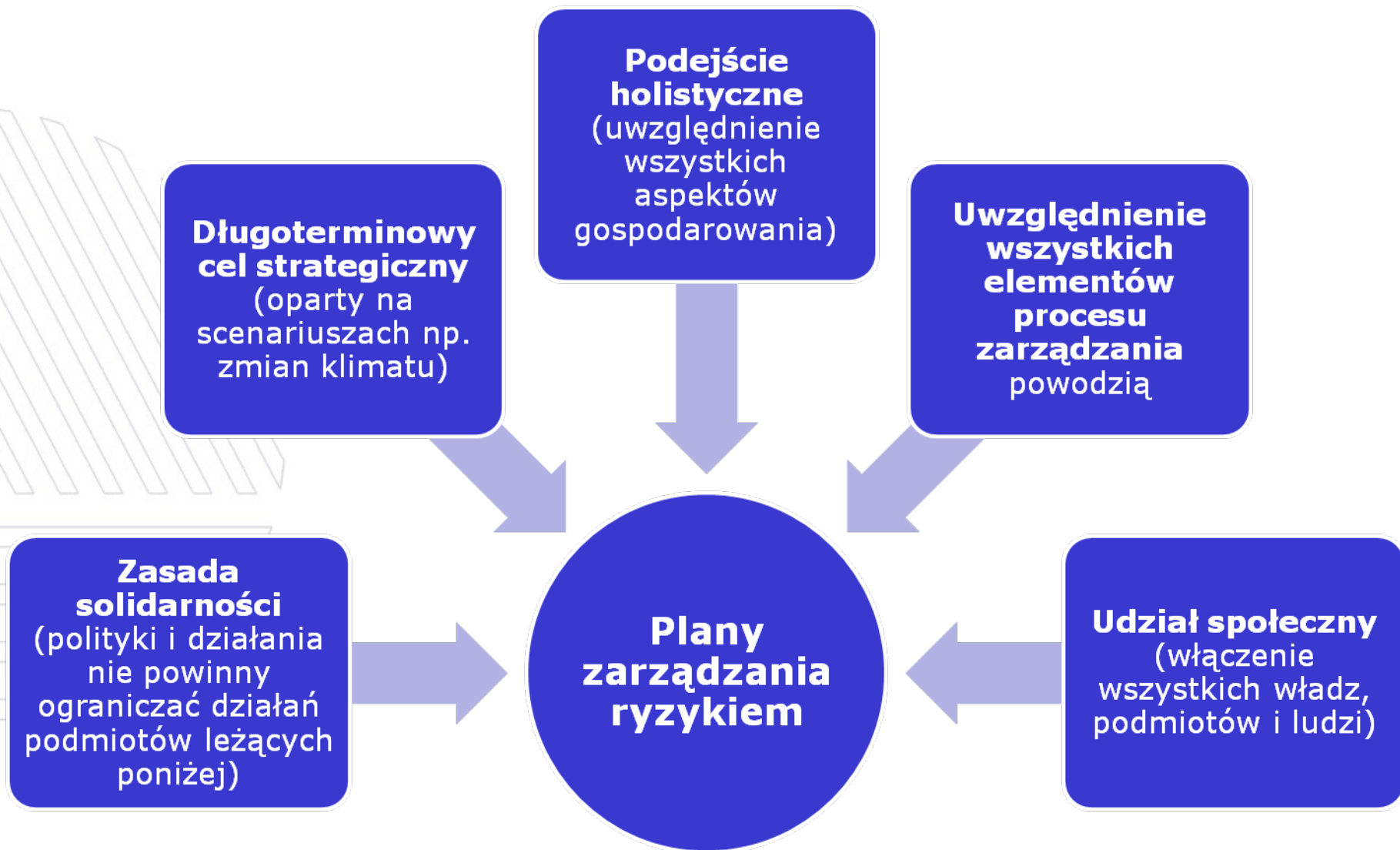
- Przygotowanie służb do powodzi rozumiane jako przygotowanie narzędzi do analizy sytuacji, odpowiednich procedur reagowania oraz usprawnienie systemu ostrzegania ewakuacji. Zapewni to ostrzeganie na czas i sprawne reagowanie na zagrożenie, w tym szybką ewakuację
- Działania edukacyjne i informacyjne ukierunkowane na przygotowanie ludzi i obiektów do powodzi (organizacja domów i zakładów, odpowiednia reakcja na zagrożenie).

Dziękuję za uwagę

Przyczyny strat powodziowych

- ➔ Ludzie przeceniają znaczenie środków technicznych w ograniczaniu skutków powodzi,
- ➔ Ludzie niedoceniają systemów ostrzegania, właściwego przygotowania i prewencji oraz własnej aktywności w przygotowaniu do powodzi.

Ubezpieczenia powodziowe

wsparcie działań prewencyjnych

Przykład: NFIP - Amerykański Program Ubezpieczeń Powodziowych

Cel: uaktywnienie gmin w zakresie przygotowania do powodzi

Narzędzia: ubezpieczenia oferowane właścicielom obiektów

Warunki ubezpieczenia: przynależność gminy, w której się mieszka do programu NFIP

Warunki uczestnictwa gmin: opracowanie map zalewów powodziowych i wprowadzenie ograniczeń zabudowy na tych terenach.

Skuteczność:

- ubezpieczonych obiektów 20%
- gmin w programie 90%

Na świecie nie ma obowiązkowych ubezpieczeń od powodzi. Ale w związku z coraz większą niechęcią ubezpieczycieli do ubezpieczania od powodzi, podejmowane są w niektórych krajach próby oferowania ubezpieczeń wspieranych przez Państwo. Przykładem może być amerykański NFIP.

Wpływ dostępności kredytów bankowych na aktywność gmin w zakresie przystąpienia do NFIP

